

Tēzes

Satversmes tiesas 2018.gada 26.aprīļa sprieduma lietā Nr.2017-18-01 "Par Reliģisko organizāciju likuma 7.panta otrās daļas un 8.panta ceturtās daļas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 99. un 102.pantam un par Reliģisko organizāciju likuma 7.panta trešās daļas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 91., 99. un 102.pantam"

Ietekme uz turpmāko valsts un reliģisko organizāciju attiecību noregulējumu

(1) Satversmes tiesas spriedums maina pēc būtības līdz šim pastāvējušo kārtību valsts un reliģisko organizāciju attiecībās, izbeidzot līdz šim likumā noteiktās atšķirības attiecībā uz draudžu reģistrāciju, juridiskās personas statusa iegūšanu un uz organizāciju tiesību un pilnvaru apjomu. Satversmes tiesa ir secinājusi, ka Reliģisko organizāciju likuma 7.panta otrā daļa, ciktāl tā neparedz tiesības jaunizveidotām draudzēm izveidot reliģisku savienību (baznīcu) pirms desmit gadus ilga pārreģistrācijas perioda beigām, un Reliģisko organizāciju likuma 8.panta ceturtā daļa, kas noteic šo pārreģistrācijas prasību, periodu un kārtību, neatbilst samērīguma principam un līdz ar to arī Satversmes 99. un 102.pantam (sprieduma 21.3.2.punkts).

(2) Tādejādi, līdz šim pastāvošais nošķirums starp ilglaicīgi pastāvošajām draudzēm un to savienībām (baznīcām) un jaunizveidotām organizācijām attiecībā uz tiesiskajām attiecībām, kas veidojas pēc ST sprieduma pasludināšanas, vairs nepastāv, un visas organizācijas ir līdzvērtīgas savās nākotnes pamattiesībās. Ņemot vērā minēto, Tieslietu ministrijas ieskatā Saeimai būtu politiski jāizšķiras par būtiskākajiem nākotnes noregulējuma principiem un būtu jādod uzdevums Ministru kabinetam (Tieslietu ministrijai) izstrādāt grozījumus Reliģisko organizāciju likumā un citos normatīvajos aktos, lai nostiprinātu līdz šim pastāvējušo attiecību modeli (t.sk. tradicionalitātes momentu) likumā.

(3) Grozījumi Reliģisko organizāciju likumā ir nepieciešami, lai tajā skaitā veiktu izmaiņas likuma 7.panta otrajā daļā; 8.panta piektajā un sestajā daļā; 9.panta piektajā daļā un devītajā daļā (MK noteikumi par valsts nodevu); 9.¹ pantā; 17.panta ceturtajā daļā; 18.panta ceturtajā daļā, un izslēgtu šajās normās ietvertās atsauces uz normām, kas saskaņā ar Satversmes tiesas spriedumu ir zaudējušas spēku, aizstājot, kur nepieciešams, veco regulējumu ar jaunu.

(4) Vienlaikus Tieslietu ministrijas ieskatā Satversmes tiesas spriedums neskar līdz šim noteiktās un/vai nodibinātās reliģisko organizāciju tiesības. Tomēr, lai novērstu šaubas par līdz šim valsts noteikto kārtību attiecībā uz valsts un tradicionālo reliģisko savienību (baznīcu) attiecībām, būtu nostiprināms princips, ka tradicionālo konfesiju noteiktās reliģiskās savienības (baznīcas) ir izveidojušas ar valsti tpašas attiecības,

balstoties uz speciālu likumu (starptautisku nolīgumu), kas atrunā šo baznīcu īpašo nozīmi Latvijas sabiedrības attiecību modeļa pastāvēšanā.

(5) Savukārt pārējo reliģisko organizāciju, t.sk. reliģisko savienību (baznīcu) pastāvēšana, darbība un darbības izbeigšana notiek saskaņā ar vispārējo regulējumu, kas nodrošina Satversmes tiesas spriedumā pieprasīto – garantēt gan Satversmes 99.panta (*Ikvienam ir tiesības uz domas, apziņas un reliģiskās pārliecības brīvību. Baznīca ir atdalīta no valsts.*), gan 102.panta (*Ikvienam ir tiesības apvienoties biedrībās, politiskajās partijās un citās sabiedriskajās organizācijās.*) tvērumā nostiprinātās tiesības apvienoties reliģiskajās organizācijās reliģiskās pārliecības paušanai. Satversmes tiesas ir secinājuši, ka reliģiskās organizācijas tiesības uz reliģijas brīvību tās ārējā izpausmē aizsargā vērtības, kuras aizsargā arī tiesības uz biedrošanās brīvību. Tāpēc tiesības uz reliģijas brīvību tās ārējā izpausmē ir konkretizējamas kontekstā ar tiesībām uz biedrošanās brīvību (sprieduma 18.punkts) – attiecīgi tas ir nostiprināms Reliģisko organizāciju likumā.

(6) Valsts (Ministru kabinets) ir izveidojusi īpašu modeli valsts un tradicionālo reliģisko savienību (baznīcu) dialoga uzturēšanai – Garīgo lietu padomi. Satversmes tiesa ir secinājuši, ka Reliģisko organizāciju likuma 7.panta trešajā daļā noteiktajam pamattiesību ierobežojumam demokrātiskā tiesiskā valstī, kas pamatā apvieno patstāvīgi spriest spējīgus sabiedrības locekļus, nav leģitīma mērķa. Valsts nav tiesīga atteikt reliģiskās savienības (baznīcas) reģistrāciju reliģiskai kopienai, kas sevi identificē ar tādu konfesiju, kuras ietvaros valstī jau ir reģistrēta privāto tiesību juridiskā persona - reliģiskā savienība (baznīca) (sprieduma 25.2.punkts). Ņemot vērā minēto, ir nepieciešama politiskā izšķiršanās par turpmāko izpildvaras un tradicionālo reliģisko savienību (baznīcu) dialoga uzturēšanas modeli, ja vienas – tradicionālās - konfesijas ietvaros būs reģistrētas vairākas baznīcas.

(7) Attiecībā uz juridiskās personas statusa piešķiršanu reliģiskai organizācijai (draudzei un iestādei) ir izlemjami divi aspekti:

- a. Satversmes tiesa savā spriedumā norāda, ka Eiropas Cilvēktiesību tiesa ir secinājuši, ka visām valsts iestādēm ir no Konvencijas 9. panta izrietošs pienākums pēc iespējas saīsināt laiku, kas reliģiskajai organizācijai jānogaida, pirms tai tiek piešķirts juridiskās personas statuss. Līdz ar to reliģiskajai apvienībai, kurai jau ir piešķirts juridiskās personas statuss, piemērots nogaidīšanas periods, pirms tā var iegūt stabilāku reliģiskās organizācijas statusu, ir vērtējams ar īpašu rūpību, jo valstij ir pienākums reliģiskās brīvības jomā un attiecībās ar dažādām reliģijām, konfesijām un ticībām īstenot savu varu neitrālā un objektīvā veidā

(21.3.2.punkts). Izslēdzot no likuma 10 gadu pārreģistrācijas periodu, ir ņemtas vērā ECT atziņas, tomēr nav pilnvērtīgi izvērtēts, vai šobrīd likumā saglabātais 3 mēnešu pārbaudes periods jaundibināmām organizācijām ir pietiekošs, lai kompetentās valsts institūcijas spētu pilnvērtīgi izvērtēt to iespējamo ietekmi uz sabiedrības drošību un draudiem, kas rada noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma riski;

- b. Rūpīgi ir izvērtējama likumdošanas iniciatīva ierobežot/liegt valstij tiesības lemt par juridiskās personas statusa piešķiršanu, attiecīgi paredzot šādu pilnvaru piešķiršanu atsevišķajām reliģiskajām savienībām (baznīcām) attiecībā uz to draudzēm un reliģisko organizāciju iestādēm. Šāds priekšlikums ierobežo valsts iespējas īstenot savus uzdevumus sabiedriskās kārtības un tiesiskās noteiktības nodrošināšanai;

(8) Tieslietu ministrijas ieskatā Īpašuma tiesību atjaunošanas process Latvijā ir noslēdzies, tajā skaitā attiecībā uz reliģiskajām organizācijām un to savienībām (baznīcām). Lai Satversmes tiesas spriedumā noteiktais, ka vienas konfesijas ietvaros valsts nav tiesīga ierobežot vairāku reliģisku savienību (baznīcu) dibināšanu, neradītu ietekmi uz esošo organizāciju tiesiski iegūtajām un nostiprinātajām Īpašuma tiesībām, likumā būtu nostiprināms regulējums par Īpašuma tiesību atjaunošanas procesa noslēgumu, un Reliģisko organizāciju likumā būtu ietverams vispārīgs regulējums par reliģisko organizāciju tiesībām iegūt un izbeigt Īpašuma tiesības uz nekustamu un kustamu lietu. Vienlaikus būtu izvērtējams šobrīd Reliģisko organizāciju likuma 16.pantā ietvertais regulējums attiecībā uz organizācijām, kuru galīgais centrs atrodas ārpus Latvijas. Īpašā kārtībā būtu atrisināms Sv.Pētera baznīcas Īpašuma tiesību jautājums.

(9) Civillikuma 51.pants paredz, ja laulājamais pieder pie noteiktas konfesijas un vēlas salaulāties pie savas konfesijas garīdznieka, kuram ir attiecīgās konfesijas vadītāja atļauja, tad viņus laulā pēc attiecīgās konfesijas noteikumiem. Tieslietu ministrijas ieskatā likumdevējam būtu jānoregulē, ja vienas konfesijas ietvaros ir reģistrētas vairākas baznīcas:

- a. Kas Civillikuma izpratnē ir uzskatāms par konfesijas vadītāju, kas ir tiesīgs piešķirt garīdzniekam tiesības laulāt;
- b. Kas ir uzskatāms par konfesijas noteikumiem.

(10) Tāpat ir nepieciešama diskusija, vai Satversmes tiesas spriedumā noteiktais par draudžu tiesībām dibināt savienības (baznīcas) rada (un, ja rada, tad kādu) ietekmi uz pastāvošo regulējumu attiecībā uz:

- a. Jauno organizāciju tiesībām iecelt kapelānus;
- b. Kristīgās ticības mācību un citiem ar izglītību saistītiem jautājumiem;
- c. Sakrālā mantojuma regulējumu.

(11) Ņemot vērā iepriekš izklāstītos apsvērumus, Tieslietu ministrija secina, ka Saeimas ietvaros būtu nepieciešama iesaistīto personu viedokļu apmaiņa par augstākminētajiem jautājumiem un diskusiju rezultātā būtu pieņemams politisks lēmums par turpmākā tiesiskā regulējuma principiem.